ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ 1963

Ἡ ἀνάδειξις τῆς Ἑνώσεως Κέντρου εἰς πρῶτον κόμμα

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΑΝΕΝΔΟΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Διάγγελμα 1ης Ἰανουαρίου: «Ἡ Δημοκρατία θὰ νικήσῃ»

Ὁ δεκάλογος «Καταστατικὸς Χάρτης»

Τὸ ἔτος 1963 ἤρχισε μὲ τὸ ἱστορικὸ διάγγελμα τοῦ κ. Γεωργίου Παπανδρέου, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπεκλήθη «Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἑνώσεως Κέντρου», περιελάμβανε δὲ δέκα σημεῖα:

1. Κατὰ τὸ 1962 ἀπεδείχθη τὸ διαβλητὸν τῶν ἐκλογῶν τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1961 καὶ ἡ παρανομία τῆς ἐξ αὐτῶν προελθούσης κυβερνήσεως, ἡ ὁποία καὶ ἀπεκλήθη «ἐσωτερικὴ κατοχή». Διεξήχθη ὁ «ἀνένδοτος ἀγὼν» μὲ ἰδεολογικὸν πάθος. «Τὰ ἰδεώδη τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας, ἡ ἐλευθερία, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀρετή, ἔγιναν βίωμα τοῦ λαοῦ, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς τὸ παρελθόν. Καὶ ἐδόνησαν τὴν ψυχὴν τῆς νεότητος, ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὴν πρωτοπορίαν τοῦ ἀγῶνος».

2. Τὸ αἴτημα τῆς Ε. Κ. διὰ τὸ μέλλον εἶναι: Τίμιον Κράτος, τίμιον ἐκλογικὸν σύστημα, τίμιαι ἐκλογαί.

3. «Θὰ πρέπει νὰ σχηματισθῇ ὑπηρεσιακὴ κυβέρνησις, ἡ ὁποία νὰ ἐμπνέῃ πλήρη ἐμπιστοσύνην. Ἔχομεν ἐπανειλημμένως διακηρύξει ὅτι δὲν ζητοῦμεν εὔνοιαν ἀπὸ κανένα. Δὲν ἐπιδιώκομεν ἐξουσίαν. Ἰδεώδη ὑπηρετοῦμεν. Τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας. Καὶ δὲν θὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν εἰμὴ μόνον μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Λαοῦ, ἐκδηλουμένην διὰ τιμίων ἐκλογῶν».

4. Ὡς τίμιον ἐκλογικὸν σύστημα θεωρεῖται ἡ ἁπλῆ ἀναλογική. Ἀλλὰ ἡ Ε. Κ. δέχεται καὶ τὸ πλειοψηφικόν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ ὑπάρξῃ κυβέρνησις, ἡ ὁποία «θὰ κρατικοποιήσῃ τὸ Κράτος», διότι εἰς παρωδίαν ἐκλογῶν ἡ Ε. Κ. δὲν πρόκειται νὰ μετάσχῃ.

5. Χρόνος ἐκλογῶν: Τὸ ταχύτερον. Ἀλλὰ «ἡ Ἕνωσις Κέντρου δὲν ἐπείγεται ὡς κόμμα — δεδομένου ὅτι ὁ χρόνος ἐργάζεται ὑπὲρ ἡμῶν. Τὸ Ἔθνος ἐπείγεται. Καὶ ὁ Λαός, ὁ ὁποῖος πάσχει».

6. Ἔχουν προσδιορισθῆ κακῶς αἱ σχέσεις τῆς Ε. Κ. μὲ τὸν Ἀνώτατον Ἄρχοντα. Ὑπάρχουν δύο εἴδη πολιτειακοῦ ζητήματος: Τὸ καθεστωτικὸν καὶ τὸ συνταγματικόν. Τὸ καθεστωτικὸν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ὑπάρχοντος πολιτεύματος καὶ τὸ συνταγματικὸν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ παραβιασθέντος πολιτεύματος. «Ἡ Ἕνωσις Κέντρου ἔχει θέσει συνταγματικὸν ζήτημα. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Βασιλέα ὡς ρυθμιστὴν τοῦ πολιτεύματος, πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ παραβιασθέντος πολιτεύματος».

7. Ἀμέριστος εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ τιμὴ πρὸς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις. Ἡ Ε. Κ. τὰς θέλει (καθὼς καὶ τὰ σώματα ἀσφαλείας) ὑπερασπιστὰς τῆς πατρίδος καὶ ὄχι ὄργανα κομματικῆς φατρίας.

8. Ἡ Ε. Κ. ἔχει ὑψώσει τὴν σημαίαν τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας, πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς. Καὶ ἀκολουθεῖ τὴν αὐτόνομον πορείαν της. Μάχεται ἐναντίον ΚΑΙ τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ τῆς δεξιᾶς, ἡ ὁποία παραβιάζει ΚΑΙ τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ τῆς ἀριστερᾶς, ἡ ὁποία καπηλεύεται τὴν δημοκρατίαν. Καὶ ἀντιμετωπίζει μὲ περιφρόνησιν τὰς καθημερινὰς διαβολὰς τῆς ΕΡΕ. Δὲν ἀναγνωρίζομεν εἰς κανένα καὶ κατὰ μείζονα λόγον εἰς τὴν ΕΡΕ τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδῃ πιστοποιητικὰ ἐθνικῶν φρονημάτων. Ἡ Ἕνωσις Κέντρου ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν της τὸ δικαίωμα, ὄχι νὰ λαμβάνῃ, ἀλλὰ νὰ δίδῃ μαθήματα πατριωτισμοῦ.

9. Δύο εἶναι αἱ δυνάμεις, τὰς ὁποίας διαθέτει ἡ Ἕνωσις Κέντρου: Ἡ δύναμις τοῦ ΔΙΚΑΙΟΥ καὶ ἡ δύναμις τοῦ ΛΑΟΥ. Καὶ αἱ δύο εἶναι ἀκαταμάχητοι. Καὶ εἴμεθα εὐτυχεῖς, ὅτι τὴν πρωτοπορίαν τοῦ ἀγῶνος ἔχει ἀναλάβει ἡ νεότης, ἡ ὁποία δονεῖται ἀπὸ τὸν παλμὸν τῆς δημοκρατίας

Τὸ κείμενον μέ... κλητῆρα εἰς τὸ ραδιόφωνον

Τὸ διάγγελμα κατέληγε μὲ τὸ σύνθημα «Ἡ Δημοκρατία θὰ νικήσῃ».

Ὁ ραδιοσταθμὸς Ἀθηνῶν δὲν μετέδωσε τὸ διάγγελμα τοῦ κ. Παπανδρέου, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐστάλη διὰ δικαστικοῦ κλητῆρος καὶ —μὴ εὑρεθέντος τοῦ διευθυντοῦ τοῦ «Ἐθνικοῦ Ἱδρύματος Ραδιοφωνίας» — ἐθυροκολλήθη! Ἐπ' εὐκαιρίᾳ, ἀνεκοινώθη ὅτι ἡ Ε. Κ. θὰ στέλλῃ ἐφεξῆς τὰ πρὸς μετάδοσιν κείμενα διὰ κλητῆρος, ἵνα καταρριφθῇ τὸ πρόσχημα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀποστολῆς των πρὸς μετάδοσιν...

Ἡ κυβέρνησις τῆς ΕΡΕ, δικαιολογουμένη, εἶπεν ὅτι τὸ διάγγελμα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταδοθῇ, διότι ἦτο μακρὸν καὶ ... ἀρνητικόν. Σχετικὴ δήλωσις ἀνέφερεν: «Εἰς τὰς αἰτιάσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως θὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν Βουλήν. Ἡ κυβέρνησις θὰ λογοδοτήσῃ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ καὶ ὅταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα, βεβαία ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ λαοῦ θὰ συμφωνήσῃ καὶ πάλιν μὲ ὅσους ἐργάζονται διὰ τὴν πρόοδον τῆς χώρας καὶ ὄχι μὲ ὅσους ἐπιδιώκουν νὰ τὴν ἀνακόψουν, ἱκανοποιοῦντες ἁπλῶς τὸ ἀρνητικόν των πάθος».

Ὁ κ. Τσιριμῶκος εἰς τὰ Ἀνάκτορα

Τὴν 4ην Ἰανουαρίου ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ὁ ἐκ τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν τῆς Ἑνώσεως Κέντρου κ. Ἠλίας Τσιριμῶκος, ἐκθέσας τὰς ἀπόψεις του, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἐδήλωσε, «ταυτίζονται εἰς τὸ ἀκέραιον μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ κόμματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει». Ἀκολούθως, μετέβη εἰς Καστρὶ καὶ ἐνημέρωσε τὸν κ. Παπανδρέου ἐπὶ τῶν διαμειφθέντων.

Ἡ ΕΡΕ, ἀνησυχήσασα ἐκ τῆς ἐπαφῆς αὐτῆς, ἀνεκοίνωσεν ὅτι πρόκειται περὶ... χρεωκοπίας τοῦ ἀνενδότου ἀγῶνος, «διότι ἐνῷ ἀπὸ διμήνου ἀπεφασίσθη καὶ διεκηρύχθη ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν θὰ ἔχῃ μὲ τὸν Ρυθμιστὴν τοῦ Πολιτεύματος τὰ στελέχη αὐτοῦ ἐπιζητοῦν διαδοχικῶς ἀκροάσεις ἀπὸ τὸν Ἀνώτατον Ἄρχοντα».

Οἱ «ἀργυροῖ γάμοι» καὶ ὁ κ. Βενιζέλος

Ἐπίσης ἡ ΕΡΕ ἐξεμεταλλεύθη τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Βενιζέλου ἀποστολὴν πρὸς τοὺς Βασιλεῖς (8 Ἰανουαρίου) συγχαρητηρίου τηλεγραφήματος διὰ τὴν ἐπέτειον τῶν «ἀργυρῶν γάμων» των. Ἐξ ἄλλου, ὁ κ. Βενιζέλος ἀνῆλθεν τὴν 16ην Ἰανουαρίου εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ἐδήλωσε κατόπιν, ὅτι ἐνημέρωσε τὸν Βασιλέα ἐπὶ τῶν κινδύνων τῆς παρατεινομένης ἀνωμαλίας, «ἀπεκόμισε δὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Α. Μ. ἀντιμετωπίζει μὲ ἀπόλυτον ἀντικειμενικότητα τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν».

Ἠναγκάσθη ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ Ἀνάκτορα καὶ ὁ κ. Καραμανλῆς, δηλώσας ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸν Τύπον τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς, προσηλωμένος εἰς τὸ Σύνταγμα τῆς χώρας, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ ἀνάμιξιν εἰς τὰς διενέξεις τῶν κομμάτων. Πολλῷ μᾶλλον δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἀνάληψιν πρωτοβουλιῶν εὑρισκομένων ἐκτὸς τοῦ κύκλου ἐκείνων, τὰ ὁποῖα σαφῶς καθορίζει τὸ Σύνταγμα».

Ἡ δήλωσις αὐτὴ ἀπεσκόπει εἰς τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐντυπώσεων τῶν ἐπαφῶν τῆς Ε. Κ. μὲ τὸν Βασιλέα (εἰς τὰς ὁποίας δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς Κυρίας Βενιζέλου εἰς τὴν τελετὴν τῶν «ἀργυρῶν γάμων»). Ἐξ ἄλλου, εἰς ἐξουδετέρωσιν τῆς προπαγάνδας τῆς ΕΡΕ περὶ διαφωνιῶν εἰς τὴν Ε. Κ., τὴν 26ην Ἰανουαρίου συνηντήθησαν οἱ κ. κ. Παπανδρέου καὶ Βενιζέλος, οἵτινες, ἐπιβεβαιώσαντες τὴν ἀπόλυτον συνεργασίαν των, διετύπωσαν καὶ τοὺς 7 ὅρους διεξαγωγῆς ἐκλογῶν, ἤτοι: 1) Ὑπηρεσιακὴ κυβέρνησις ἐντὸς τριῶν μηνῶν τὸ βραδύτερον, 2) Ἁπλῆ ἀναλογική, 3) Ἀντικατάστασις Νομαρχῶν ὑπὸ δικαστικῶν, 4) Ἀφοπλισμὸς τῶν ΤΕΑ, 5) Ἀκομμάτιστον ραδιόφωνον, 6) Ἀντικατάστασις ὡρισμένων ἡγετῶν στρατιωτικῶν κλπ. κλάδων καὶ 7) Ἀπὸ τὸν στρατὸν νὰ ψηφίσουν μόνον οἱ ἀξιωματικοί.

Ἡ ἀπειλὴ τῆς ΕΡΕ διὰ τὸ Σύνταγμα

Τὴν 16ην Φεβρουαρίου ἐν συσκέψει τῶν βουλευτῶν τῆς ΕΡΕ, ὁ κ. Καραμανλῆς ἀναγγέλλει τὴν ἀπόφασίν του ὅπως ἐπιδιωχθῇ ἀναθεωρήσις τῶν «μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων» τοῦ Συντάγματος. Καὶ τὴν 21ην Φεβρουαρίου καταθέτει σχετικὴν πρότασιν εἰς τὴν Βουλήν. Προβλέπονται τροποποιήσεις τῶν διατάξεων περὶ ἐλευθεροτυπίας, λειτουργίας τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων, διαλύσεως κομμάτων δι' ἀποφάσεως εἰδικῆς ἐπιτροπῆς κ. ἄ.

Ὁ κ. Παπανδρέου ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ Ἕνωσις Κέντρου εἶναι κεκηρυγμένη ἀπὸ μακροῦ ὑπὲρ ἀναθεωρήσεως τῶν μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων. Ἀλλὰ δὲν ἀναγνωρίζει εἰς τὴν σημερινὴν νόθον Βουλὴν αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Πρῶτον θὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος διὰ τῆς ἐνεργείας τιμίων ἐκλογῶν καὶ κατόπιν ἡ γνησία Βουλὴ θὰ ἔχῃ καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ ἠθικὸν κῦρος ὅπως ἀσχοληθῇ μὲ τὸ θέμα τῆς ἀναθεωρήσεως. Ἕως τότε ἡ Ἕνωσις Κέντρου δὲν πρόκειται νὰ μετάσχῃ οὐδεμιᾶς σχετικῆς συζητήσεως.

Ἡ ΕΡΕ κατηγγέλθη ὅτι διὰ τῆς προτάσεως περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος ἐπιδιώκει παραμερισμὸν τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος. Ὁ κ. Παπανδρέου ἐτόνισεν ἐν κατακλεῖδι:

«Μὲ ἀναπεπταμένην τὴν σημαίαν τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν, ὁ ἀγὼν τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ μας καθὼς καὶ τῆς ἐμπνευσμένης ἑλληνικῆς νεότητος θὰ εὐοδωθῇ. Ἡ Δημοκρατία, ἡ ἀληθὴς Δημοκρατία θὰ νικήσῃ».

«Ἐπαναπατρισμὸς τῆς Δημοκρατίας»

Τὴν 11ην Φεβρουαρίου ἤρχισεν εἰς τὴν Βουλὴν συζήτησις ἐπὶ προτάσεως μομφῆς ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως Καραμανλῆ, ὑποβληθείσης ἀπὸ τὴν ΕΔΑ. Ἡ Ε. Κ. ἀπέσχε τῶν σχετικῶν συζητήσεων, ἀφοῦ κατέθεσε δήλωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτονίζετο ὅτι τὸ Κέντρον ἀκολουθεῖ τὴν ἰδικήν του αὐτόνομον πολιτικὴν καὶ πιστεύει ὅτι «ἡ ΕΡΕ μίαν μόνον δύναται νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίαν εἰς τὸν τόπον: Νὰ φύγῃ τὸ ταχύτερον».

Ἐπειδὴ ἀγορηταὶ τῆς ΕΡΕ, ἀσχοληθέντες μὲ τὸν ἀνένδοτον ἀγῶνα, ἐπέκριναν τὴν Ε. Κ. ὡς ἐξυπηρετοῦσαν τὴν ἄκραν ἀριστεράν, ἡ ὁποία μετέχει εἰς τὰς συγκεντρώσεις κλπ., ἐξεδόθη ἀνακοινωθέν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐτονίζετο:

«Ἐτόλμησαν οἱ ὑπουργοὶ τῆς ΕΡΕ νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι ὁ ἀνένδοτος ἀγὼν ἐξυπηρετεῖ τὴν ἄκραν ἀριστεράν. Ἀλλὰ ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει ὅτι ἔχει συμβῇ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ὁ ἀνένδοτος ἀγὼν ἔχει πλήξει βαθύτατα τὴν ἄκραν ἀριστεράν. Διότι ἔχει ἐπιτύχει τὸν ἐπαναπατρισμὸν τῆς δημοκρατίας. Μέχρις ἐσχάτων τὴν δημοκρατίαν εἶχεν ἰδιοποιηθῇ ἡ ἄκρα ἀριστερά. Καὶ τώρα εἶναι σημαία ἰδική μας. Ὁ ἀνένδοτος ἀγὼν ἔχει δώσει ἰδανικὰ εἰς τὸν λαὸν καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν νεότητα. Ὁ κομμουνισμὸς ἔχει καταστῇ παλαιὸν ἡμερολόγιον. Ἡ δημοκρατία, πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ καθίσταται καὶ μετακαπιταλιστικὸν καὶ μετακομμουνιστικὸν ἰδεῶδες. Τὸ ἰδεῶδες τοῦ μέλλοντος. Τοιουτοτρόπως ἐξηγεῖται ἡ δόνησις τῆς νεότητος ἀπὸ τὸ πάθος τῆς δημοκρατίας».

Αἱ συνομιλίαι μὲ τὸν κ. Πιπινέλην

Τὰς ἀρχὰς Μαρτίου ἀπεκαλύφθη, ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος καὶ ὁ κ.Πιπινέλης (ὑπουργὸς Ἐμπορίου εἰς τὴν κυβέρνησιν Καραμανλῆ) εἶχον συναντηθῆ καὶ συνομιλήσει ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως. Ὁ κ. Βενιζέλος ἐξήγησεν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐπεθύμει τὸν «διάλογον» μεταξὺ τῶν ἐθνικοφρόνων κομμάτων πρὸς εὕρεσιν λύσεως τοῦ πολιτικοῦ ἀδιεξόδου. Ἀλλά, ἡ προσπάθεια ἀπέτυχε, διότι ἡ ΕΡΕ ἠξίωσεν ὅπως ἡ Ε. Κ. συμπράξῃ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος καὶ ἀκολούθως, εἰς τὸ κλῖμα αὐτῆς τῆς συνεργασίας, ἐξετασθῇ τὸ θέμα τῶν ἐκλογῶν.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἀνῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὰ Ἀνάκτορα. «Ἐδήλωσα — εἶπεν — εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι οὐδεὶς εἰς τὴν Ἕνωσιν Κέντρου ἔχει τὴν πρόθεσιν νὰ δημιουργήσῃ καθεστωτικὸν ζήτημα, κατέστησα ὅμως ἐκ παραλλήλου σαφὲς ὅτι ἐὰν παραταθῇ ἡ διατήρησις τῆς παρανόμου κυβερνήσεως εἰς τὴν ἐξουσίαν, τότε πολὺ φοβοῦμαι ὅτι αἱ ἑπόμεναι ἐκλογαὶ θὰ διεξαχθοῦν μὲ ἀντικαθεστωτικὰ συνθήματα».

Ἱστορικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βασιλέα

Ἡ πρώτη ἔμμεσος ἐπαφὴ τοῦ κ. Γεωργίου Παπανδρέου μὲ τὰ Ἀνάκτορα ἐπραγματοποιήθη τὸν Μάρτιον.

Τὴν 11ην Μαρτίου ἐστάλησαν εἰς τοὺς κ.κ. Παπανδρέου καὶ Βενιζέλον προσκλήσεις διὰ τὸν ἑορτασμὸν τῶν 100 ἐτῶν τῆς Ἑλληνικῆς δυναστείας. Ὁ κ. Παπανδρέου τὴν 18ην ἀπήντησε δι' ἐπιστολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνέπτυσσε τὰς ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ θέματος ἀπόψεις του καὶ ἐξηγῶν, ὅτι ἐκκρεμοῦντος τούτου, ἀδυνατεῖ νὰ μετάσχῃ εἰς τὸν ἑορτασμόν. Τὴν 20ὴν ὁ Βασιλεὺς ἀπέστειλε τὸν σύμβουλόν του κ. Χοϊδᾶν ἵνα ζητήσῃ ὡρισμένας διευκρινήσεις τῶν εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἀναφερομένων.

Τὴν 23ην Μαρτίου, ὁ κ. Παπανδρέου ὡμίλησεν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῶν γραφείων τῆς νεολαίας Κέντρου εἰς Πειραιᾶ. Ἀπαντῶν εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ τύπου τῆς ΕΡΕ, ὅτι ἡ ἐπιστολή του εἶναι ἀπόπειρα ἐκβιασμοῦ τοῦ Βασιλέως, ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε:

«Λέγουν ὅτι ὠθοῦμεν μὲ τὴν πολιτικήν μας εἰς διχασμόν. Αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ συμβῇ ἐὰν θὰ παραταθῇ ὁ βίος τῆς παρανόμου Κυβερνήσεως καὶ συνεχισθῇ ἡ ἀνωμαλία. Τότε ὁδηγούμεθα πράγματι εἰς διχασμόν, ἀλλὰ δὲν εἴμεθα ἡμεῖς ποὺ τὸν προκαλοῦμεν. Ὅταν τὸ βαρόμετρον ἀναγράφει θύελλαν εἰδοποιεῖ, δὲν τὴν προκαλεῖ».

Πάντως, ὁ κ. Παπανδρέου ἐτόνισεν εἰς τὸν λόγον του, ὅτι «οἱ πολῖται τῆς Δημοκρατίας, ἂν χρειασθῇ, θὰ γίνουν στρατιῶται τῆς Δημοκρατίας, διὰ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς».

Τὴν 28ην Μαρτίου ἡ ἐπιστολὴ ἐδόθη ὁλόκληρος εἰς τὴν δημοσιότητα. Ὁ κ. Παπανδρέου ἐτόνιζεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς ὀφείλει νὰ λάβῃ πρωτοβουλίαν πρὸς λύσιν τοῦ πολιτικοῦ προβλήματος. Ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις του ἐξηρτᾶτο ἂν ὁ τόπος θὰ βαδίσῃ εἰς τὴν «λεωφόρον τῆς δημοκρατίας» ἢ θὰ εἰσέλθῃ εἰς «περίοδον βαρυτάτης ἀνωμαλίας». Ἐὰν ἐξέλεγε τὴν πρώτην λύσιν, «τὰ νέφη, τὰ ὁποῖα ἔχουν σωρευθῇ μεταξὺ τῶν δύο παραγόντων τοῦ πολιτεύματος, τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Βασιλέως, θὰ διελύοντο. Καὶ θὰ ἐπανήρχετο ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ. Ἐὰν ὅμως τὸ αἴτημα τοῦ λαοῦ διατυποῦτο εἰς μάτην, ἐὰν διαπιστωθῇ ὅτι ὁ Ρυθμιστὴς τοῦ Πολιτεύματος δὲν ἔχει εἴτε τὴν θέλησιν, εἴτε τὸ θάρρος νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Δικαιοσύνης, τότε, δυστυχῶς, ὁδηγούμεθα εἰς νέον διχασμόν».

Ἀξιοσημείωτος ἦτο ἡ ὑπ' ἀριθ. 8 παράγραφος τῆς ἐπιστολῆς, ἔχουσα ὡς ἀκολούθως: «Ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶναι μόνον θεματοφύλαξ τοῦ Ἔθνους. Εἶναι ἐπίσης καὶ θεματοφύλαξ τῆς Δημοκρατίας. Οἱ ἠρακλεῖς τοῦ Στέμματος ἰσχυρίζονται ὅτι διὰ νὰ εἶναι πλήρης ἡ προστασία τοῦ Ἔθνους, θὰ πρέπει νὰ περιορισθῇ ἡ Δημοκρατία. Καὶ πρέπει νὰ κυβερνᾷ ἔστω καὶ μὲ ἀθέμιτα μέσα, τὸ «γνησίως» ἐθνικόφρον κόμμα, ἡ δεξιά. Ἀλλά, ὅσοι ὑποστηρίζουν αὐτὸν τὸν παραλογισμόν, οἱ «ὑπερεθνικόφρονες» δὲν εἶναι ἀληθεῖς πατριῶται. Εἶναι κάπηλοι τοῦ πατριωτισμοῦ. Ἡ πλήρης λειτουργία τῆς Δημοκρατίας ὄχι μόνον δὲν εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν, ἀλλὰ συμπίπτει μὲ τὴν προστασίαν τοῦ Ἔθνους. Ὁπότε ἐπίσης συμπίπτει καὶ μὲ τὰ πάγια συμφέροντα τοῦ Θρόνου διότι, τὸν σ/ρίζει εἰς τὴν ἀγάπην ὅλου τοῦ λαοῦ. Ἐνθυμοῦμαι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μίαν συνομιλίαν μας εἰς τὰ Ἀνάκτορα, παρισταμένου καὶ τοῦ σημερινοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως. Δὲν εἴχατε, εἶπον, κοινὰ συμφέροντα μὲ τὸν πρωθυπουργόν. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ΕΡΕ ἔχει βραχυπρόθεσμα, τὸ Στέμμα ἔχει μακροπρόθεσμα συμφέροντα. Τὸν ἀρχηγὸν τῆς ΕΡΕ ἐνδιαφέρουν αἱ προσεχεῖς ἐκλογαί. Τὸν θρόνον ἐνδιαφέρουν καὶ αἱ μέλλουσαι. Εἰς τὴν ΕΡΕ ἀρκεῖ τὸ 1)3 τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὸ ὁποῖον μὲ ἐπιδέξια ἐκλογικὰ συστήματα καὶ μὲ ἀθέμιτα μέσα, δύναται νὰ κατασκευάσῃ κοινοβουλευτικὸν μανδύαν. Ἀλλὰ τὸ Στέμμα δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν μειοψηφίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἄλλως τε ἀφοῦ συμβαίνει τὸ Στέμμα νὰ διαθέτῃ τὴν πλειοψηφίαν τοῦ λαοῦ, διὰ ποῖον λόγον θὰ πρέπει νὰ παραιτηθῇ οἰκειοθελῶς ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν καὶ νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν μειοψηφίαν ΕΡΕ;».

Πορεία πρὸς τὸν Λαὸν

Στροφὴ εἰς Ναύπακτον

Τὴν 30ὴν Μαρτίου ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἤρχιζε «πορείαν πρὸς τὸν λαόν», μὲ πρῶτον σταθμὸν τὴν Ναύπακτον.

Κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν εἰδησεογραφίαν, ὁ κ. Παπανδρέου ἐπρόκειτο νὰ καταγγείλῃ «ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἀπηλλοτρίωσε τὰς ἐξουσίας του καὶ τὰς ἐξεχώρησεν εἰς τὸν κ. Καραμανλῆν».

Ἀντ' αὐτοῦ, εἰς τὸν ἐκφωνηθέντα ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ κ. Νόβα λόγον του, ὁ κ. Παπανδρέου ἔλαβε θέσιν «ὑπερασπίσεως» τοῦ Βασιλέως, ὑφισταμένου τὸν «ἐκβιασμὸν» τῆς ΕΡΕ. Εἶπεν:

«Ἐκεῖνοι ἐκβιάζουν. Ἐπιδιώκουν νὰ ταυτίσουν τὸ Στέμμα μὲ τὸ κόμμα των. Αὐτοὶ εἶναι οἱ κάπηλοι τοῦ Στέμματος. Ἡμεῖς εἴμεθα οἱ θεμελιώνοντες τὴν συνταγματικὴν τάξιν εἰς τὴν χώραν. Ἂς γνωρίζουν οἱ παράνομοι κυβερνῆται, οἱ ἀσκοῦντες ἐκβιασμὸν ἐπὶ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Λαοῦ, ἂς γνωρίζουν ὅτι ἀπέναντι αὐτῶν ὀρθώνεται ἀκαταμάχητος, ὑπερήφανος καὶ φιλότιμος ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος».

18 Μαρτίου: Γ. Παπανδρέου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βασιλέα

«Τὸ βαρόμετρον δεικνύει θύελλαν»

Ὁ λόγος αὐτὸς ὑπῆρξε βαρυσήμαντος, διότι, ἀντὶ νὰ κινητοποιῇ τὸν λαὸν ἐναντίον τοῦ Βασιλέως, τὸν συνήγειρε παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ καὶ ἐναντίον τῶν «ἄλλων» ἐκβιαστῶν καὶ καπήλων. Ἐπρόκειτο περὶ στροφῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος.

Ὁ λόγος τῆς Λαρίσης

Τὴν 27ην Ἀπριλίου, τερματιζομένης νέας πορείας πρὸς τὸν λαόν, ἐτόνισεν εἰς τὴν Λάρισαν ἐνώπιον λαϊκῆς συγκεντρώσεως:

«Ἡμεῖς θέλομεν νὰ θέσωμεν τὸ Στέμμα ὑπεράνω ὅλων τῶν κομμάτων. Νὰ τὸ καταστήσωμεν διεκπεραιωτὴν τῆς ἀληθοῦς θελήσεως τοῦ λαοῦ. Δὲν φθείρομεν ἡμεῖς τὸν θεσμὸν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων· ἡμεῖς τιμῶμεν τοὺς στρατιώτας τῆς πατρίδος. Ἡμεῖς κατηγγείλαμεν μόνον ἀναξίους ἡγέτας τοῦ στρατοῦ. Αὐτοὶ προσεπάθησαν νὰ ταυτίσουν ἀναξίους ἡγέτας μὲ τὸν ἐθνικόν μας στρατόν».

Προεβλέφθη δράσις «καρκινωμάτων παρακρατικῶν»

Τὴν 6ην Μαΐου ἤρχισεν εἰς τὴν Βουλὴν συζήτησις ἐπὶ προτάσεως μομφῆς ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως, ὑποβληθείσης ἀπὸ τὴν Ε. Κ.

Ὁ κ. Παπανδρέου ὡμίλησεν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν.

Ὁ κ. Καραμανλῆς παρηκολούθησε σύννους καὶ ἄνευ ἀντιδράσεως τὰ συντριπτικὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Παπανδρέου.

Ὁ κ. Παπανδρέου ἐκάλεσε τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχὴν διότι ἐπὶ μακρὸν διήρκεσεν ἡ νόθος Βουλὴ καὶ ἡ παράνομος κυβέρνησις καὶ προέβλεψεν ὅτι πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ νέα σύνοδος τῆς Βουλῆς τοποθετήσας οὕτω τὴν διεξαγωγὴν νέων ἐκλογῶν ἐντὸς τοῦ φθινοπώρου.

Τὸ σημαντικώτερον, ὡς ἀπεδείχθη μετ' ὀλίγας ἡμέρας, σημεῖον τοῦ λόγου τοῦ κ. Παπανδρέου, ἦτο τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ὀργάνωσιν «παρακρατικῶν καρκινωμάτων».

Τὴν 22αν Μαΐου αὐτὰ τὰ «καρκινώματα» ἐδολοφόνουν τὸν συνεργαζόμενον μὲ τὴν ΕΔΑ βουλευτὴν Γρηγόριον Λαμπράκην ἐν Θεσσαλονίκῃ!

Ὁ κ. Παπανδρέου ἐτόνισεν εἰς δηλώσεις του:

«Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ τοῦ ὁποίου πόθος εἶναι ὁ ὁμαλὸς πολιτικὸς βίος, ἐν ὀνόματι τῆς Δημοκρατίας ἡ ὁποία τιμᾷ τὴν πειθὼ καὶ ἀρνεῖται τὴν βίαν, ἐν ὀνόματι τοῦ ψυχικοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἀποστρέφεται τὴν ἀνανδρίαν τῆς δολοφονίας καὶ ἀρνεῖται νὰ ἐξανδραποδισθῇ, ἐπιβάλλεται ἡ ἀποπομπὴ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ αἵματος πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος.

»Ἡ Ἕνωσις Κέντρου εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν ὥραν ἐπιτελεῖ ἱστορικὴν ἀποστολὴν ματαιώνουσα τὴν πόλωσιν τὴν ὁποίαν δολίως καὶ ἀντεθνικῶς ἐπιδιώκει ἡ ΕΡΕ καὶ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν ἐγγύησιν τῆς ὁμαλότητος καὶ τῆς γαλήνης τῆς χώρας. Πληροφορεῖ ἡ Ἕνωσις Κέντρου τὴν παράνομον Κυβέρνησιν τοῦ αἵματος ὅτι εἰς μάτην ἐπιχειρεῖ τὴν τρομοκράτησιν. Οὐδεὶς πρόκειται νὰ πτοηθῇ. Κάτω ἀπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἀληθοῦς Δημοκρατίας μὲ τὰ ἰδανικὰ τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἀρετῆς ἔχει συσπειρωθῇ ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Μὲ τὴν πρωτοπορίαν τῆς ἐμπνευσμένης καὶ ἀδαμάστου Ἑλληνικῆς νεότητος ὁ ἀγὼν τῆς ἐθνικῆς συντηρήσεως θὰ εὐοδωθῇ. Ὅσοι ἤλπισαν ὅτι ἡ ἀνανδρία τῶν τρομοκρατῶν θὰ καταβάλῃ τὴν ὁρμὴν τῆς ἐλευθερίας, θὰ μετανοήσουν. Ἡ Δημοκρατία θὰ νικήσῃ».

Λόγος εἰς Πύργον

Τὴν 2αν Ἰουνίου ὁ κ. Παπανδρέου, συνεχίζων τὴν πορείαν πρὸς τὸν λαόν, ὡμίλει εἰς τὸν Πύργον:

«Εὑρισκόμεθα — ἐτόνισεν — εἰς μίαν κρίσιμον καὶ ἱστορικὴν καμπήν. Χρειάζεται ἐγκαίρως ἐξάτμισις, διὰ νὰ μὴ ἐπακολουθήσῃ ἡ ἔκρηξις. Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰδοποίησις, τὸ μήνυμα εἰς τὸ ὁποῖον προβαίνομεν. Ἐν ὀνόματι τῆς θελήσεως τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ μας, ἐν ὀνόματι τῆς ἠθικῆς τάξεως, ἐν ὀνόματι τῆς ὑπερηφανείας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν δέχεται νὰ ἔχῃ κυβέρνησιν συνένοχον πολιτικῶν δολοφονιῶν, ζητοῦμεν τὴν κατάλυσιν τῆς κυβερνήσεως. Καὶ θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ φωνή μας, ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ, ἡ φωνὴ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας θὰ εὕρῃ ἀπάντησιν, θὰ εὕρῃ ἀπήχησιν. Παλαιὸν εἶναι τὸ μήνυμα τοῦ ποιητοῦ. Ἡ πάλη μεταξὺ λευτεριᾶς καὶ τυράννου εἶναι πάντα σκληρὴ καὶ μεγάλη, ἀλλὰ τέλος νικοῦν οἱ λαοί, ἡ δημοκρατία θὰ νικήσῃ».

Τὴν 11ην Ἰουνίου ἡ κυβέρνησις Καραμανλῆ παρητεῖτο, μετὰ τὴν διαφωνίαν της πρὸς τὸ Στέμμα, ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς πραγματοποιήσεως ἢ μὴ τοῦ ταξιδίου τῶν Βασιλέων εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Εἶχεν εὑρεθῇ τὸ «πρόσχημα».

Πρώτη ἐπίσκεψις εἰς τὸν Βασιλέα

Τὴν ἑπομένην ὁ κ. Παπανδρέου ἦλθε καὶ εἰς προσωπικὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Βασιλέως. Ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, παρέμεινε συνομιλῶν μετὰ τοῦ Βασιλέως ἐπὶ 50΄ λεπτά, μετὰ ταῦτα ἐδήλωσεν ὅτι «τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Βασιλεὺς βαδίζει πρὸς ἐκλογάς, ἀμέσως, ἢ προσεχῶς, τερματίζει τὴν διαφωνίαν μεταξὺ Στέμματος καὶ Ἑνώσεως Κέντρου καὶ ἀπὸ σήμερον ἀρχίζουν νὰ ὑπάρχουν ἐγγυήσεις ἀποκαταστάσεως τῆς ὁμαλότητος εἰς τὴν χώραν».

Ὁμιλῶν εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν ὁμάδα τοῦ κόμματος, ἐτόνισεν ὅτι ἡ Ε.Κ. θὰ ἐμμείνῃ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ἐγγυήσεων ἀδιαβλήτων ἐκλογῶν, ἔπειτα ἀπὸ τὴν δικαίωσιν τοῦ ἀνενδότου ἀγῶνος.

Κυβέρνησις Πιπινέλη

Ἐνῷ ὁ κ. Πιπινέλης ἐσχημάτιζε κυβέρνησιν μεταβατικοῦ χαρακτῆρος διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν ἐκλογῶν καὶ ὁ κ. Καραμανλῆς ἀνεχώρει εἰς τὴν Ζυρίχην, τὴν 25ην Ἰουνίου ὁ κ. Παπανδρέου ἤρχιζε τὸν ἐν τῇ Βουλῇ λόγον του μὲ μίαν φράσιν, ἡ ὁποία προεκάλεσε θύελλαν ἐκδηλώσεων ἐνθουσιασμοῦ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ θορύβου τῆς ΕΡΕ:

«Χαιρετίζω τὴν ἀπουσίαν ἀπὸ τὰ ὑπουργικὰ ἑδώλια τῆς παρανόμου κυβερνήσεως».

Ἐνῷ ὅμως ὁ Ἰούνιος ὑπῆρξε μοιραῖος διὰ τὴν ΕΡΕ, ὁ Ἰούλιος ὑπῆρξε διὰ τὴν Ἕνωσιν Κέντρου δραματικός, διότι κατ' αὐτὸν ἐκορυφώθη ἡ ἀπὸ μακροῦ ἐκδηλουμένη «διάστασις τακτικῆς» μεταξὺ Παπανδρέου καὶ Βενιζέλου.

Ταξίδι εἰς Κέρκυραν

Τὴν 7ην Ἰουλίου ὁ κ. Παπανδρέου μετέβαινεν ἀεροπορικῶς εἰς Κέρκυραν καὶ ἐγίνετο δεκτὸς ἀπὸ τὸν Βασιλέα, πρὸ τῆς εἰς Λονδῖνον ἀναχωρήσεώς του. Τὴν 11ην ὁ κ. Βενιζέλος ἐγίνετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Διαδόχου. Τὴν 14ην, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Βασιλέων, ὁ κ. Παπανδρέου, διὰ δηλώσεών του, ἐπανήρχετο εἰς τὸ αἴτημα τῆς διενεργείας ἐκλογῶν ἀπὸ κυβέρνησιν ὑπηρεσιακὴν καὶ ὑπὸ τοὺς γνωστοὺς ὅρους. Ἡ Ἕνωσις Κέντρου εἰς παρωδίαν ἐκλογῶν δὲν θὰ μετεῖχε. Καὶ ἡ ἀποχή, ὡς ἐδηλώθη εἰς τὸν Βασιλέα, δὲν θὰ ἦτο παθητική, ἀλλὰ μαχητική. Ἡ Ε.Κ. θὰ ἀνελάμβανε ἀγῶνα ἀπελευθερώσεως τοῦ λαοῦ, ἑτοίμη διὰ τὰς ἀπαιτηθησομένας θυσίας.

Ἐπεισόδιον Βενιζέλου

Κατὰ τὸν χρόνον αὐτόν, ὁ κ. Βενιζέλος ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ Στέμμα τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως πολιτικῆς μεταβατικοῦ χαρακτῆρος διὰ ἀποκατάστασιν ἀκομματίστου κράτους καὶ ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ διεξαγωγὴν ἀδιαβλήτων ἐκλογῶν.

Ὁμιλῶν δὲ τὴν Κυριακὴν 14 Ἰουλίου εἰς τὸ Ἡράκλειον, ἐπέκρινε τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κέντρου, εἰπὼν ὅτι θὰ φέρῃ τὴν εὐθύνην ἀπωλείας τῶν ἐκλογῶν, ἂν αὗται διεξαχθοῦν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν Πιπινέλη. Ὁ ἴδιος, εἶπε, εἶχε κατηγορηθῆ ὡς διασπαστής, ὅταν, τὸν Ἰανουάριον, ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἀλλὰ ἐδικαιώθη μὲ τὴν πτῶσιν τοῦ Καραμανλῆ. Καὶ τώρα, εἰργάζετο διὰ τὸν σχηματισμὸν «μεταβατικῆς» κυβερνήσεως, ποὺ θὰ προεκάλει τὴν διάσπασιν τῆς ΕΡΕ, ὄχι τοῦ Κέντρου.

Ὁ κ. Παπανδρέου ἀνεκοίνωσεν ἀμέσως τὴν ἀπόφασίν του ὅπως θέσῃ ἐκτὸς κόμματος τὸν κ. Σοφ. Βενιζέλον, θεωρῶν ἀδύνατον πλέον τὴν μετ' αὐτοῦ συνεργασίαν.

Κατόπιν τῆς ἐπεμβάσεως πολλῶν στελεχῶν τῆς Ἑνώσεως Κέντρου, συνεστήθη νὰ γίνῃ συζήτησις τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος τῆς Ἑνώσεως Κέντρου ἐνώπιον τῆς ὁποίας ὑπὸ πνεῦμα καλῆς πίστεως καὶ τοῦ καλῶς ἐννοουμένου συμφέροντος τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ, νὰ ἀρθῇ τὸ προκαλέσαν τὴν διάσπασιν πρόβλημα καὶ νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ρύθμισίς του.

Προσωρινῶς ἡ κρίσις ἀπετράπη, ἀλλὰ ἐσημείωσεν ὑποτροπὴν τὸν Αὔγουστον, ὅταν ὁ κ. Βενιζέλος ἐδημοσίευσεν ἄρθρον, διατυπώνων φόβους ὡς πρὸς τὴν ἔκβασιν τῶν ἐκλογῶν τῆς 3ης Νοεμβρίου, ἐφ' ὅσον τὸ «Καραμανλικὸν κράτος» θὰ ἔμενεν ἀνέπαφον. Μολονταῦτο, τὸ κόμμα διεδήλωσε τὴν ἐμμονήν του εἰς τὴν ἑνότητα. Καὶ κατὰ τὴν συνέλευσιν τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος, τὴν 18ην Αὐγούστου, εἰς ἣν παρέστη καὶ ὁ κ. Βενιζέλος, ἔδωσεν ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν ἀπόψεών του. Διεδήλωσε, κατόπιν ἐξετάσεως τῶν νέων δεδομένων, τὴν συμφωνίαν του εἰς τὸν «ἀνένδοτον ἀγῶνα». Τὴν 21ην ἀπηύθυνε καὶ σχετικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν κ. Παπανδρέου, ὁπότε ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ε. Κ. προέβη εἰς τὴν δήλωσιν:

«Κατόπιν τῆς ἐπιστολῆς θεωρῶ τὸ θέμα τοῦ κ. Σοφ. Βενιζέλου λῆξαν.

»Ὁμόφωνος εἶναι ἡ γνώμη τῆς Ἑνώσεως Κέντρου, ὅτι ἡ ἑνότης καὶ ἡ πειθαρχία εἰς τὴν χαραχθεῖσαν γραμμὴν ἀποτελεῖ τὴν ἐγγύησιν τοῦ ἀνενδότου ἀγῶνος».

Οὕτω ἐτερματίσθη ἡ διαφορὰ ἀπόψεων μεταξὺ τῶν δύο ἡγετῶν καὶ τὸ κόμμα τῆς Ἑνώσεως Κέντρου, ἡνωμένον καὶ ἰσχυρόν, ἔδωσε τὸν ἀγῶνα.

Τὴν 4ην Σεπτεμβρίου ὁ κ. Παπανδρέου ἀπηύθυνε διάγγελμα πρὸς τὸν ἀθηναϊκὸν λαόν, καλῶν αὐτὸν εἰς συγκέντρωσιν, ἡ ὁποία ἐπραγματοποιήθη τὴν ἑπομένην καὶ ἦτο μία λαοθάλασσα πρωτοφανής. Ὁ κ. Παπανδρέου προειδοποίησε τὸν Βασιλέα, ὅτι μὲ κυβέρνησιν Πιπινέλη δὲν θὰ μετεῖχε τῶν ἐκλογῶν ἡ Ἕνωσις Κέντρου, ἀλλὰ θὰ ἠγωνίζετο νὰ τὰς ματαιώσῃ.

Τὴν 22αν Σεπτεμβρίου ὁ κ. Παπανδρέου ἀνήρχετο εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἵνα καὶ προσωπικῶς ὑποβάλῃ τὸ αἴτημα τοῦ σχηματισμοῦ ἀληθῶς ὑπηρεσιακῆς κυβερνήσεως.

Πρὸς τὰς ἐκλογὰς

Ὁ Βασιλεὺς ἐκάλεσε τοὺς πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς εἰς σύσκεψιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν του τὴν 25ην. Τὴν 28ην ὑπέγραψε διάταγμα διαλύσεως τῆς Βουλῆς καὶ προκηρύξεως ἐκλογῶν διὰ τὴν 3ην Νοεμβρίου. Τὴν 27ην ἡ κυβέρνησις Πιπινέλη παρητήθη καὶ τὴν 28ην ὡρκίσθη ἡ ὑπὸ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Στυλ.Μαυρομιχάλην ὑπηρεσιακὴ κυβέρνησις, τὴν ὁποίαν ἡ Ἕνωσις Κέντρου ὑπεδέχθη μὲ ἐκδηλώσεις ἱκανοποιήσεως.

Τὰ ἀποτελέσματα

Ἦτο μία ἀκόμη νίκη τοῦ ἀγῶνος τοῦ κ. Παπανδρέου. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 3ης Νοεμβρίου — τὰς ὁποίας ἡ κυβέρνησις τοῦ κ. Μαυρομιχάλη διεξήγαγε κατὰ τρόπον ἄψογον — ἐψήφισαν ἐγκύρως 4.667.892 ἐκλογεῖς. Καὶ ἔλαβον:

Ε.Κ.	1.961.246	42,01%
ΕΡΕ	1.840.139	39,43%
ΕΔΑ	667.926	14,32%
Κ.Π.	173.687	3,72%

Ἡ Ἕνωσις Κέντρου ηὔξησε κατὰ 16% τὴν κατὰ τὸ 1961 δύναμίν της (33,65%), ἐνῷ ἡ ΕΡΕ, μὲ 50,80% τοῦ 1961, ἀπώλεσε τὸ 22% τῆς δυνάμεώς της.

Ἀνασκοπῶν τοὺς διεξαχθέντας ἀγῶνας κατὰ τὸ 1962 καὶ 1963, ὅταν ὡμίλει ἐν Πάτραις, τὴν 29ην Νοεμβρίου, ὁ κ. Παπανδρέου, ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ πλέον, ἐτόνιζεν:

«Ἠγωνίσθημεν ἕνα ἀνένδοτον ἀγῶνα ἐπὶ δύο ἔτη. Δὲν ἦτο ἀγὼν κόμματος. Ἦτο ἀγὼν δημοκρατίας. Καὶ ὑπερησπίσαμεν τὰ ἰδεώδη τῆς δημοκρατίας. Ἐνεπνεύσαμεν πρῶτον εἰς τὴν νεότητα τὰ ἰδεώδη τῆς δημοκρατίας. Καὶ μὲ τὴν πρωτοπορίαν τῆς νεότητος, ἐνεπνεύσαμεν εἰς τὸν λαόν μας τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀγωνισθῇ: Πρῶτον, διὰ νὰ γίνῃ ἐλεύθερος, διὰ νὰ ζήσῃ ἐλεύθερος. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τῆς 3ης Νοεμβρίου διεβεβαίωσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ λαοῦ μας, ὅτι δὲν δέχεται νὰ εἶναι ἀνδράποδον, ὅτι θέλει νὰ εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἀπεφάσισε καὶ ἐξησφάλισε νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Ὄχι μόνον διὰ τὸ παρόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μέλλον.

»Θὰ μείνωμεν πιστοὶ εἰς τὰ ἰδεώδη μας. Ἐὰν ἐγίναμεν πρῶτον κόμμα, ἐγίναμεν διότι ἐπείσαμεν τὸν λαόν μας ὅτι ὑπερασπίζομεν ἰδεώδη, ὅτι ὑπερασπίζομεν τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας. Καὶ θὰ μείνωμεν πιστοὶ εἰς τὸ ἰδεῶδες μας. Καὶ ἔτσι θὰ γίνωμεν ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Ἕνωσιν Κέντρου νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ δημιουργικόν της πρόγραμμα».

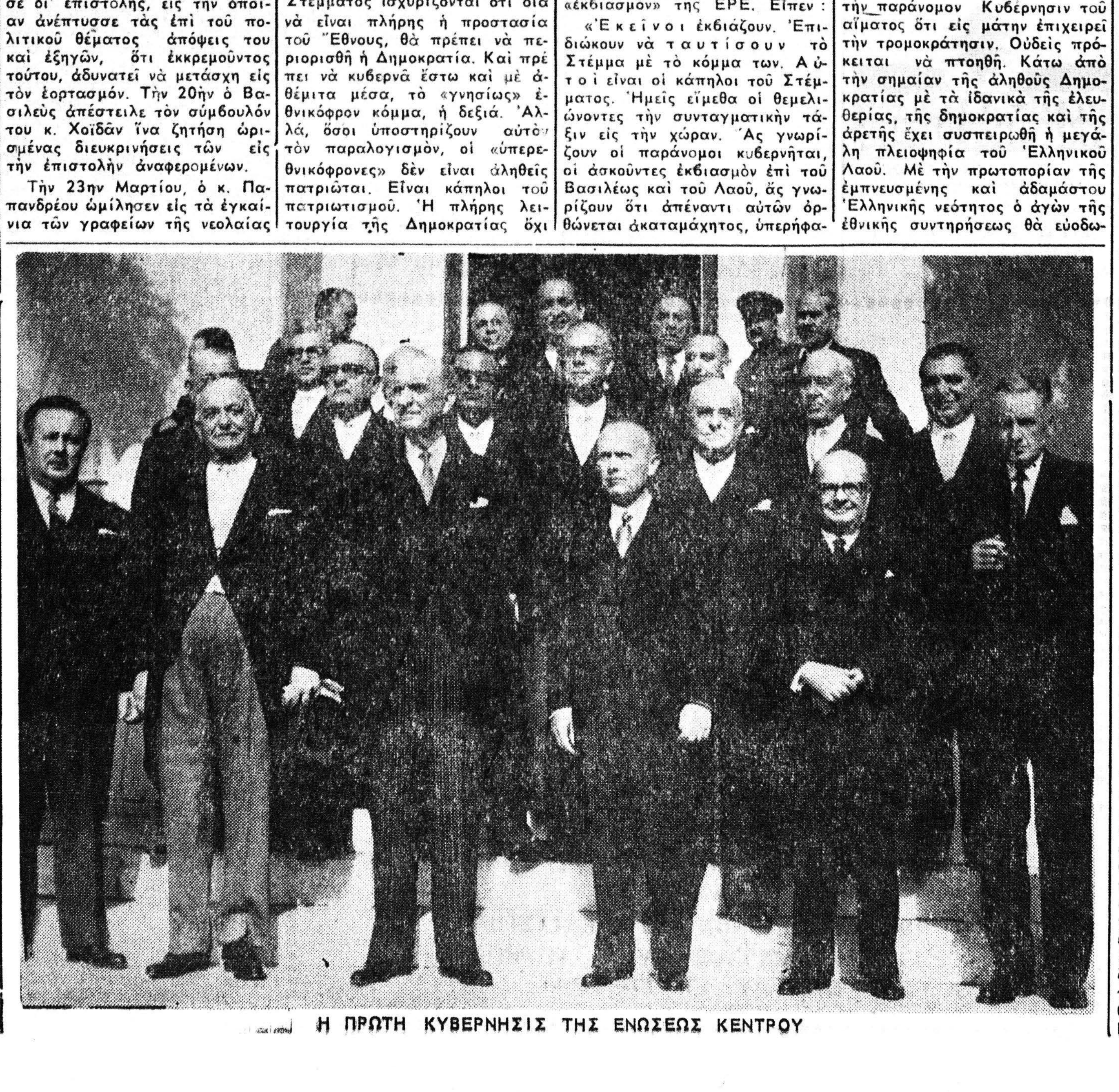

Η ΠΡΩΤΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΕΝΤΡΟΥ